

LEKCJA 25.03

Temat: Motyw maryjny w literaturze polskiego średniowiecza- *Lament świętokrzyski*

Polecenie 1

Proszę przeczytać *Lament świętokrzyski* (podręcznik, s. 148).

1. Zapisane w tekście słowa Maryi są kreacją artystyczną, ponieważ anonimowy autor tekstu nie mógł wiedzieć co mówiła Matka Boska
2. Motyw rozpacz Maryi pod krzyżem należał do częstych toposów kultury średniowiecza . Matka Boska w utworze została ukazana jako zwykła kobieta, szalejąca z bólu na widok cierpienia dziecka. Należy do wspólnoty wszystkich kobiet, które doświadczyły macierzyństwa i rozumieją uczucia spowodowane widokiem umierającego syna.
3. Sposób ujęcia postaci Jezusa
Jezus nie jest tutaj ukazany jako zbawiciel mający swą męką odkupić cały świat, ale z perspektywy matki, jako dziecko, któremu dzieje się krzywda.
4. Wiersz przedstawia nieznaną twarz Matki Boskiej i ludzki wymiar kaźni Jezusa Chrystusa.
5. Proszę zapoznać się z terminem *lament* na określenie gatunku wiersza.s.148

Polecenie 2

Proszę rozwiązać karty pracy w pustych miejscach.

1.

Element analizy	<i>Lament świętokrzyski</i>	Przykład z tekstu
rodzaj liryki	liryka wyznania, inwokacyjna	
podmiot liryczny		<ul style="list-style-type: none">• <i>Usłyszycie moj zamętek,</i> <i>Jen mi się [z]stał w Wielki Piątek.</i>• <i>Widzęc niewiernego Żydowina,</i> <i>Iż on bije, męczy mego milego Syna</i>• <i>Jedno ciebie, Synu, na krzyżu</i> <i>rozbitego.</i>
adresat/adresaci	wszyscy ludzie, Syn Boży, anioł Gabriel, wszystkie matki	<ul style="list-style-type: none">• <i>Posłuchajcie, bracia miła</i>••• <i>wy mile i żądne maciory(matki)</i>

sytuacja liryczna		<ul style="list-style-type: none"> • <i>Widzęc rozkrwawione me mile narodenie</i> • <i>Iż on bije, męczy mego milego Syna.</i> • <i>Twoja głowka krzywo wisa, tęć bych ja podparła</i> • <i>Krew po tobie płynie, tęć bych ja utarła</i> • <i>Picia wołasz, piciać bych ci dała, Ale nie lza dosiąc twego święteg[o] ciała</i>
środki stylistyczne	apostrofy epitety deminutywy	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Posłuchajcie, bracia miła</i> • <i>krwawy</i> • <i>ubogiej</i> • <i>miła</i> • <i>synku</i> • <i>głowka</i>
gatunek		• <i>Lament świętokrzyski</i>

Podsumowanie

6. Porównanie wizerunku Matki Bożej w *Bogurodzicy* i *Lamencie świętokrzyskim*

Element analizy	<i>Bogurodzica</i>	<i>Lament świętokrzyski</i>
podmiot liryczny	wszyscy ludzie	Matka Boska
adresat/adresaci	Matka Boska	wszyscy ludzie, Syn Boży, anioł Gabriel, wszystkie matki
motyw dominujący w wierszu	deesis	<i>Stabat Mater</i>
rola Matki Boskiej	pośredniczka pomiędzy Jezusem Chrystusem a ludźmi	matka cierpiąca po stracie dziecka
obraz Maryi	Matka Boga, osoba święta, do której wznosi się modły	kobieta, matka żaląca się na swój los

Lekcja 25.03

Temat: Danse macabre w Rozmowie Mistrza Polikarpa ze Śmiercią

Polecenie:

Proszę przeczytać w podręczniku s. 150–152

Pytanie 1.

„Jaki jest stosunek współczesnego społeczeństwa do śmierci? Weźcie pod uwagę m.in. jej obraz w środkach masowego przekazu .(odpowiedź proszę zapisać w zeszycie)

1. **Taniec śmierci(danse macabre)s.151**

Proszę zapoznać się z pojęciem w podręczniku.

2. **O popularności tematu śmierci w średniowieczu** decydowały następujące czynniki: wysoka śmiertelność wynikająca z niskiego poziomu medycyny, niedożywienia i ciężkiej pracy, zaraz pustoszących Europę (dżuma), często stosowanej kary śmierci, konfliktów zbrojnych (podboje, wyprawy krzyżowe).Kultura średniowiecza to kultura rycerska, oparta na przemocy; silny wpływ religii skłaniającej do refleksji nad życiem pozagrobowym (*eschatologia S.151 i memento Mori- pamiętaj śmierci*)

3. **Religijne umotywowania popularności alegorii danse macabre**

Według Kościoła katolickiego niezwykle istotny był rytuał przejścia na drugą stronę, ponieważ jedynie „dobra śmierć” dawała duszy szansę na życie wieczne. Ważne stało się nie tylko, kto umiera i dlaczego umiera, lecz także jak umiera. Każdy wzorzec osobowy – rycerz, święty, władca – miał swój wzorzec dobrego umierania. *Ars moriendi-S.152* obowiązywała zresztą każdego, kto pretendował do miana dobrego chrześcijanina.

4. **„Upadł ci jej koniec nosa, z oczu płynie krwawa rosa”**

Podaj współczesne odpowiedniki wymienionych archaizmów i określ ich rodzaj.
(zapoznaj się z przypisami s.150-151- tam znajdziesz wyjaśnienie znaczenia)

Element analizy	Współczesne znaczenie	Rodzaj archaizmu
<i>łoktusza</i>		leksykalny
<i>samojedź</i>		leksykalny
<i>skrzyta zęby</i>		fleksyjny
<i>przez lutości</i>		leksykalny
<i>Wiła</i>		leksykalny
<i>ty posiekę nieboraki</i>	posiekę tych nieboraków	fleksyjny

5. **Przełóż ze staropolszczyzny na język współczesny fragmenty wiersza składające się na charakterystykę Śmierci. Pamiętaj o poprawności składniowej i wyeliminowaniu wyrażen potocznych.**

Cytat z tekstu	Przekład na język współczesny
<i>Uźrzał człowieka nagiego, Przyrodzenia niewieściego</i>	zobaczył nagiego człowieka, płci żeńskiej
<i>Obraza wielmi skaradego</i>	o szkaradym obliczu
<i>Łoktuszą przepasanego</i>	
<i>Chuda, blada, żółte lice Łszczy się jako miednica</i>	
<i>Upadł ci jej koniec nosa,</i>	

<i>Z oczu płynie krwawa rosa</i>	
<i>Przewiązała głowę chustą Jako samojedź krzywousta</i>	głowę obwiązała chustą niczym ludożercy z wykrzywionymi twarzami
<i>Nie było warg u jej gęby, Poziewając skrzyta zęby</i>	
<i>Miece oczy, zawr[z]acając, Groźną kosę w ręku mając</i>	
<i>Goła głowa, przykra mowa, Ze wszech stron skarada postawa</i>	ma gołą głowę, mówi w przykry sposób, jest odpychająca pod każdym względem

6.

Obraz społeczeństwa, który wyłania się z tekstu ma **charakter satyryczny**. Za śmiercią podąża korowód grzeszników: wielcy panowie tego świata podskakujący śmiesznie na widok kosy, zrównani z żebrakami, Karczmarze oszukujący klientów, źli mnisi, rozpustne kobiety.

7. Elementy groteski w tekście

Zapoznajcie się z definicją groteski:

„kategoria estetyczna, charakteryzująca się połączeniem w jednym dziele (literackim, plastycznym, muzycznym, tanecznym, dramatycznym itp.) jednocześnie występujących pierwiastków przeciwstawnych, takich jak m.in. **tragizm i komizm, fantastyka i realizm, piękno i brzydota**. Utwory groteskowe charakteryzują się najczęściej niejednorodnością stylistyczną, obecnością kategorii absurdu, elementów karnawalizacji i atmosferą dziwności.”

Groteskowy jest sam wizerunek śmierci, postać Polikarpa, który jest ukazany jako mędrzec, a jednocześnie zadaje wyjątkowo naiwne pytania i panicznie boi się rozmówczyń oraz taniec grzeszników podążających za śmiercią.